

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף עב

בעמ' הקודם הגמ' הסתפקה בנערה מאורסה שנדרה, ושמע בעלה וגירש אותה - האם הגירושין הללו נחשבים רק ל"שתיקה", או שהם נחשבים ל"הקמה"? והטעם שיחשבו ל"הקמה" משום שהוא ידע שכאשר הוא מגרש אותה הוא כבר לא יוכל יותר להפר לה, וממילא כוונתו היתה לקיים לה את הנדר. הנפקא מינה בין שני הצדדים הללו היא במקרה שהארוס גירש אותה וקידש אותה בחזרה בו ביום - האם הוא יוכל להפר לה את הנדר, או לא. שאם הגירושין היו רק כשתיקה הוא יכול להפר כל עוד לא עבר היום, אבל אם הם היו כהקמה הוא כבר לא יוכל להפר.

כעת הגמ' מביא הוכחה מברייתא שגירושין כהקמה.

ת"ש: מתי אמרו שאם מת הבעל (= הארוס) 'התרוקנה' הרשות לאב? זה במקרה שהארוס לא שמע שנדרה, או ששמע והפר לה, או ששמע ושתק ומת באותו יום שנדרה, שכיון שהארוס לא קיים את נדרה לכן האב יכול להפר אותו לבדו. ע"כ הברייתא. ואם גירושין כשתיקה מדוע הברייתא לא כתבה שגם אם שמע וגירשה התרוקנה הרשות לאב? אלא בהכרח שגירושין כהקמה, וכיון שגירשה הרי שהקים את נדרה ואין האב יכול להפר.

דחיה: אימא סיפא: בסיפא של הברייתא נאמר שאם הארוס שמע וקיים, או ששמע ושתק ומת למחרת (= שאז זה כאילו שקיים, לפי שהוא יכול להפר רק באותו יום שנדרה), שוב אין האב יכול להפר לה כיון שהארוס קיים. ע"כ הסיפא. ואם גירושין כהקמה מדוע הברייתא לא כתבה גם שאם הארוס שמע וגירש שוב אין האב יכול להפר? אלא בהכרח שגירושין כשתיקה ולכן גם אם שמע וגירש האב יכול להפר. א"כ נמצא שמהברייתא הזאת אי אפשר להוכיח האם גירושין כהקמה או כשתיקה.

לאחר שהתברר שמהרישא מוכח שגירושין כהקמה ומהסיפא מוכח שגירושין כשתיקה, הגמ' מבארת איך הרישא והסיפא לא סותרים זה את זה:

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ואי רישא דוקא: כלומר אם הרישא של הברייתא נכתבה בדווקא דהיינו שרק בשלושת המקרים של הרישא (= הארוס לא שמע, שמע והפר, שמע ושתק ומת באותו יום) התרוקנה הרשות לאב ויכול להפר, אבל אם גירשה אין האב יכול להפר לפי שגירושין כהקמה, צריך לומר שהסיפא נכתבה משום הרישא, כלומר שהסיפא כתבה מקרים הפוכים מהרישא, ולכן לא כתוב בסיפא שאם שמע וגירשה אין האב יכול להפר לפי שברישא לא הובא מקרה כזה.

ואי סיפא דוקא: ואם הסיפא של הברייתא נכתבה בדווקא דהיינו שרק בשני המקרים של הסיפא (= הארוס שמע וקיים, שמע ושתק ומת למחרת) שוב אין האב יכול להפר, אבל אם גירשה נתרקנה רשות לאב ויכול להפר לפי שגירושין כשתיקה, צריך לומר שהרישא נכתבה משום הסיפא, כלומר שהרישא כתבה מקרים הפוכים מהסיפא, ולכן לא כתוב ברישא שאם שמע וגירשה התרוקנה רשות לאב ויכול להפר לפי שבסיפא לא הובא מקרה כזה.

הוכחה מהמשנה לעיל (עא.) שגירושין כשתיקה:

ת"ש נדרה והיא ארוסה: נערה המאורסת שנדרה נדר, ובאותו יום התגרשה ושוב התארסה בו ביום, ושוב התגרשה בו ביום ושוב התארסה בו ביום, אפילו מאה פעמים - הארוס האחרון והאבא מפירים ביחד את הנדר. ע"כ המשנה שם. מוכח שגירושין כשתיקה, שאם הם כהקמה אין הארוס האחרון יכול להפר את הנדרים שהארוס הראשון הקים.

דחיי: המשנה עוסקת במקרה שהארוס הראשון לא שמע שנדרה, ולכן אין הגירושין נחשבים להקמה, אבל אם שמע הרי הגירושין כהקמה.

קנשיא: א"כ מדוע המשנה אומרת ש"בו ביום" התגרשה והתארסה? והרי אפילו אם התגרשה לאחר מאה ימים הנדר לא חל כיון שהארוס הראשון לא שמע אותו ואין שתיקתו מקיימת את הנדר, ופשוט שהאחרון יכול להפר אותו.

תירוץ: אמנם הארוס לא שמע אבל האב שמע, ואם האב שמע ולא הפר לה באותו יום הרי שהנדר כבר חל, ולכן המשנה אמרה "בו ביום" שרק אם התגרשה והתארסה באותו יום יכול הארוס האחרון להפר לה.

נמצא שאין הוכחה מהמשנה לעיל האם גירושין כשתיקה.

(המשך בדף הבא ↓)

כעת הגמ' מוכיחה מהמשנה לקמן (פ.ט.) שגירושין כהקמה:

תא שמע נדרה בו ביום: אשה שנדרה בו ביום, וגירשה בעלה והחזירה בו ביום, אינו יכול להפר לה. ע"כ המשנה שם. מוכח שגירושין כהקמה, שכיון שגירשה הרי זה כאילו הקים לה את הנדר ולכן שוב אינו יכול להפר.

דחיייה: המשנה שם לא עוסקת בארוסה אלא בנשואה, כלומר שנשאה וגירשה ושוב נשא אותה פעם שניה, והדין הוא ש'אין הבעל מפר בקודמין' כלומר שהבעל לא יכול להפר את הנדרים שנדרה לפני שנישאת, ואף את הנדרים שנדרה כשהייתה נשואה לו בפעם הראשונה אינו יכול להפר, לפי שכשגירשה כבר יצאה מרשותו ובטלה זכותו להפר לה, וכשחזר ונשאה יכול להפר לה רק את הנדרים שמכאן ולהבא.

משנה: דרך תלמידי חכמים: מכיון שהאב לא יכול להפר לביתו את נדרה לאחר שתינשא ותצא מרשותו, לכן לפני שהיא יוצאת לחתונה אומר לה אביה 'כל נדרים שנדרת עד החתונה הרי הן מופרין'. וכן הבעל מכיון שהבעל אינו יכול להפר לאחר החתונה את הנדרים שקדמו לה, אומר לה לפני החתונה 'כל הנדרים שנדרת לפני החתונה הרי הן מופרין'.

לכאורה אי אפשר להפר לפני השמיעה, ואם כן היאך תועיל האמירה הזו להפר את הנדרים שעדיין לא שמע עליהם האב וכן הבעל? דבר זה יתברר בגמרא.

גמרא: בעל מהו שיפר בלא שמיעה: דהיינו האם הוא יכול להפר על הספק - שאם נדרה והוא לא יודע על כך יופרו כל נדרה?

אמר רבא תא שמע: לכאורה ממשנתנו מוכח שאפשר להפר אפילו בלא שמיעה וכנ"ל!

דחיייה: לבי שמע הוא דמיפר: לאחר שהוא ישמע על הנדרים שהיא נדרה הוא יפר לה אותם שוב.

קושיא: אם כן: אם כן מדוע עליו להפר לה את הנדרים כשהוא עדיין לא שמע עליהם, שימתין עד שישמע ויפר? **תירוץ:** האב 'מיפר' לה פעם ראשונה לא כהפרה אמיתית אלא רק בכדי 'לחזר אחריה' ולהזכיר לה שיש לה נדרים, ואז היא נזכרת ומספרת לו אותם, ואז הוא מיפר אותם באמת.

ת"ש מסיפא: של המשנה 'וכן הבעל וכו'. ומוכח שיכול להפר אפילו בלא שמיעה וכנ"ל!

דחיה: 'הכא נמי דאמר לכי שמענא': והיינו שהבעל מיפר לה פעם אחת, אבל אומר לה שההפרה תחול בפועל כשהוא ישמע על הנדרים בעתיד (ויתכן לומר שהנדרים יופרו למפרע כשהוא ישמע עליהם).

ודוקא בעל יכול לעשות כן מכיון שגם לאחר החתונה היא נשארת ברשותו, רק שאמנם הבעל אינו יכול להפר בנדרים קודמים לחתונה, אך כאן כבר היפר לה קודם החתונה אלא שהחלות תחול לאחר החתונה כשישמע עליהם. אבל אב לא יכול לעשות כן, משום שהבת יוצאת מרשותו לגמרי בחתונה ואין לו כבר שייכות איתה לשמוע את נדריה לאחר החתונה.

[פירשנו לפי הגירסה השניה בר"ן. אמנם הר"ן מביא גירסה נוספת 'הא נמי לכי שמע' והיינו כתירוץ הנ"ל באב - כך בבעל שהבעל מיפר לה פעם ראשונה רק בשביל להזכיר לה את הנדרים ואז היא מספרת לו אותם והוא מיפר לה].

ת"ש האומר לאשתו וכו': אם אמר לה 'הרי הן קיימין' - לא אמר כלום משום שברור לנו שאין בליבו לקיים את מה שתידור, כי יתכן שתידור דברים שהוא יצטרע עליהם או יתבייש בהם. אבל אם אמר לה 'הרי הן מופרין' - לדעת רבי אליעזר מופרין לדעת חכמים אינן מופרין, משום שעדיין אינן בעולם, ורק נדר שהוא בעולם שאז הוא בר הקמה הוא גם בר הפרה.

על כל פנים לכולי עלמא נמצא שאין בעיה להפר נדר בלא שמיעה!

תירוץ: 'הכא נמי דאמר לכי שמענא': דהיינו שהוא מיפר לה היום, אך ההפרה תחול כאשר הוא ישמע על הנדרים.

[פירשנו לפי הגירסה השניה למעלה, אמנם לפי הגירסה הראשונה למעלה - הגירסה כאן 'הכא דאמר לכי שמענא' (וכתיקון הרש"ש בגירסה)].

ולמה לי: הגמרא מבארת שהסיבה שהוא עושה כן ולא מיפר לה לאחר שישמע, משום שהבעל חושש שמא כשהוא ישמע את הנדר הוא ישכח להפר אותו, ולכן הוא מיפר אותו עכשיו על תנאי שהוא ישמע אותו בעתיד, ואז כשהוא ישמע אותו הנדר יתבטל למפרע.

ת"ש האומר לאפוטרופוס: לדעת רבי יאשיה בעל לא יכול לעשות שליח להפר את נדרי אשתו, משום שגזירת הכתוב היא כנלמד מהפסוק 'אִישָׁה יְקִימוּ וְאִישָׁה יִפְרְנוּ' מכך שהתורה כותבת פעמיים 'אישה (=בעלה)' משמע שדוקא הבעל יכול להפר. אבל לדעת רבי יונתן הוא יכול לעשות שליח להפרה כמו בכל דיני התורה.

מוכח שאפילו בלא ששמע הבעל הוא יכול להפר את הנדר! והראיה היא גם אליבא דרבי יאשיה, משום שכל הסיבה שהוא חולק על רבי יונתן היא רק בגלל גזירת הכתוב אבל מצד שמיעת הנדר גם לשיטתו אין חיסרון!

דחייה: הכא נמי דאמר ליה: הבעל אמר לארוס 'לכי שמענא מיפר הפר לה'. כלומר אתה תפר לה, אבל ההפרה תחול כאשר אני אשמע את הנדרים. והאפוטרופוס צריך לומר לאישה 'הנדר מופר לך כשישמע אותו בעלך'.

קושיא: לכי שמע ליפר לה: אם בכל מקרה הבעל צריך לשמוע את הנדר מדוע הבעל מעמיד את האפוטרופוס שיפר לה בינתיים?

תירוץ: שהבעל חושש שמא כשהוא ישמע את הנדר הוא ישבח להפר אותו, ולכן הוא מעמיד את האפוטרופוס שיפר לה אותו עכשיו על תנאי שישמע הבעל בעתיד ואז כשישמע הבעל יתבטל הנדר למפרע.